

VERWERKINGSOPDRACHTEN

NOORDENVELD

TITEL: Saartje

DUUR: circa 30-45 minuten

BENODIGDHEDEN: pen en papier

Instructie voor de docent

Deze lesbrief gaat over het verhaal van Saartje. Het verhaal is erg tragisch en de les moet daarom goed voorbereid worden. Voor leerlingen kan het aangrijpend zijn want Saartje is van ongeveer dezelfde leeftijd als zij. De opdrachten vragen om hun inlevingsvermogen. Het is mogelijk dat de leerlingen in groepjes van twee samenwerken.

Lees het verhaal voor, beluister het samen met de leerlingen of laat de leerlingen om de beurt een stukje lezen. Het is handig als ze allemaal een kopie van het verhaal hebben zodat ze tijdens de opdrachten kunnen teruglezen. (Het verhaal is onderaan de lesbrief bijgevoegd).

Geef leerlingen ruimte om na het verhaal te reageren of vragen te stellen. Bespreek klassikaal alle antwoorden. Het is verstandig om na deze lesbrief iets ontspannends te doen.

OPDRACHTEN

NOORDENVELD

Jullie gaan een verhaal lezen en vragen beantwoorden over Saartje. Je ziet Saartje hieronder op de foto. Als je de antwoorden niet goed weet is dat niet erg. Het is vooral belangrijk om je in te leven in Saartje.

OPDRACHT 1

Lees het verhaal over Saartje op www.waorisaaldert.nl/gemeente-noordenveld/ en beantwoord de vragen.

a) Waarom heeft Saartje maar kort op de Scheepstraschool gezeten?

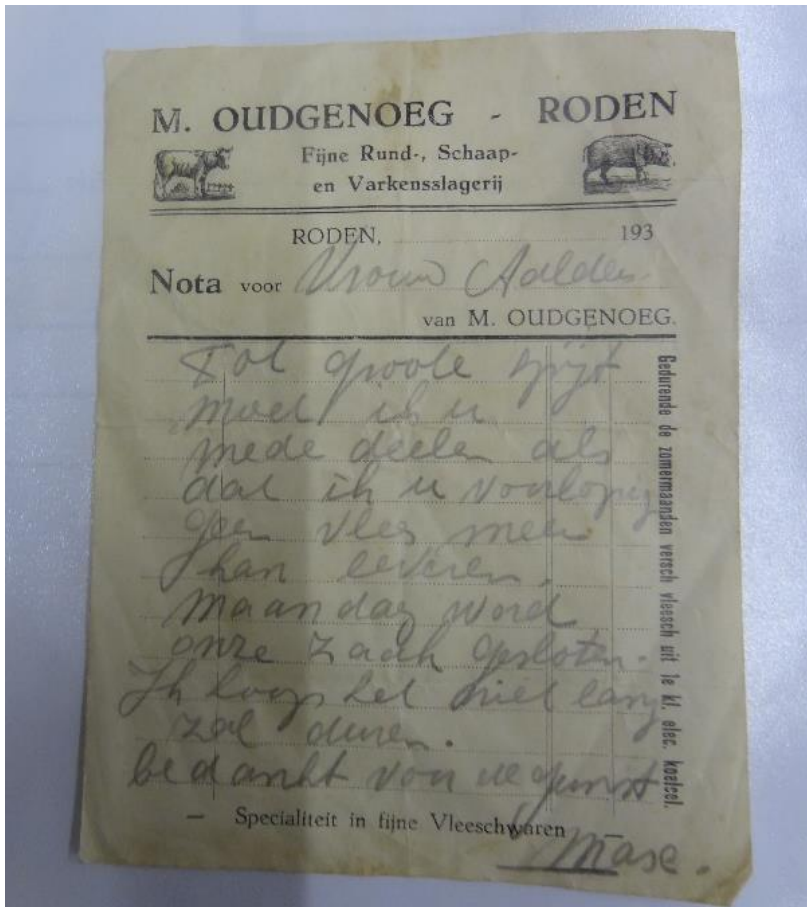
b) In welke kampen heeft Saartje gezeten?

- c) Saartje heeft haar koffertje bij zich. De Nazi's doen alsof ze naar een werkkamp gaat en zeggen dat ze spullen mee moet nemen. Dit deden ze om te voorkomen dat mensen bang en paniekerig zouden worden. Wat denk je, heeft het koffertje geholpen bij Saartje? Maakte het haar minder bang? Waarom wel/niet?

- d) Stel je zou plots wegmoeten. Je weet niet waar je naartoe gaat en of je ooit nog terugkomt. Wel mag je nog één tas inpakken. Wat zou jij in de tas stoppen?

OPDRACHT 2

De vader van Saartje, Max, had een slagerij aan de Groningerstraat in Roden. Bekijk de afbeelding.

Vrouw Aalders

Tot groote spijt
moet ik u
mede deelen als
dat ik u voorlopig
geen vlees meer
kan leveren.
Maandag word
onze zaak gesloten.
Ik hoop het niet lang
zal duren.
Bedankt voor de gunst

Max

a) Waarom moest vader Max zijn slagerij sluiten?

b) Saartje zag in Westerbork haar vader en broer niet. Leg uit waardoor dat komt.

OPDRACHT 3

In Roden is een straat vernoemd naar Saartjes familie.

a) Wat was hun achternaam?

b) Saartje is helemaal niet oud geworden. Ze was nog maar 12 toen ze werd vermoord in Auschwitz. Hoeveel scheelt dat met jouw leeftijd?

OPDRACHT 4

Saartje had een poëziealbum, zie hieronder.

Er staat een versje in van Saartjes Joodse vriendinnetje Hertha Denneboom. Hertha was bijna een jaar jonger dan Saartje. Op de foto zie je Hertha met haar zus.

Hertha schreef in het poëziealbum:

*Nog zijn we beiden jong en
En kennen geen verdriet
Wij denken aan de morgen neen
Ook aan de toekomst niet.*

Bedenk ook een mooi gedichtje. Je mag het over Saartje schrijven, of aan Saartje, of aan iemand anders. Je mag zelf een onderwerp bedenken of 1 van de onderwerpen hieronder kiezen. Schrijf minimaal 4 zinnen. Bespreek met je klasgenoten. .

1. Wat Saartje zou doen als ze naar huis had kunnen gaan
2. Wat vader Max haar zou zeggen als ze elkaar weer zien
3. Wat jij zou missen aan thuis als je weg moest gaan
4. Waarom iedereen mag geloven wat hij wil
5. Wat er zo fijn is aan vrijheid in Nederland
6. Wat jij Saartje zou willen zeggen als ze bij jou in de klas zat

ANTWOORDEN

NOORDENVELD

Opdracht 1

- a) Omdat ze naar een speciale Joden school moest
- b) Westerbork en Auschwitz
- c) Eigen antwoord. Het hielp wel omdat ze zich aan haar koffertje vastklampte en ook niet omdat ze toch heel bang was
- d) Eigen antwoord

Opdracht 2

- a) Omdat Joden geen winkels meer mochten hebben. Ook goed is dat hij naar een werkkamp gestuurd is
- b) Zij waren al naar Auschwitz vervoerd/overleden

Opdracht 3

- a) Oudgenoeg
- b) Eigen antwoord

Opdracht 4: eigen

BIJLAGEN

NOORDENVELD

Saartje bukt zich en zet haar koffertje op de grond. Ze blijft omlaag kijken tot de tram weer begint te rijden. Pas dan komt ze overeind en kijkt naar buiten.

Op de straat staan mensen die afscheid van haar en haar familie hebben genomen. Sommigen snikken, anderen steken verlegen hun hand op. Saartje voelt ook tranen branden, maar ze wil niet huilen. Niet nu ze nog in hun dorp zijn en haar vriendinnetjes haar kunnen zien.

Langzaam glijden de huizen van Roden aan haar voorbij. Op meerdere plekken staan mensen. Sommigen bedrukt, maar er worden ook duimen opgestoken.

Saartje voelt de hand van haar moeder rond haar schouder. Zacht wordt ze tegen haar aangetrokken.

“Hoe is het, lieverd?” fluistert moeder.

Saartje schudt haar hoofd. Ze wil niet vertellen hoe naar ze zich voelt. Het is heel gek wanneer je ineens niet meer mag zijn wie je bent. Als je op al je kleren een gele ster moet naaien. Als je niet meer in de tram mag zitten, maar op het balkon moet staan. Als je met je moeder, je oma, je neefje en je tante naar een werkkamp wordt gestuurd omdat je joods bent.

Loetje en tante Johanna waren twee jaar geleden in Roden komen wonen. Dat vond Saartje heel gezellig. Helemaal omdat Loetje net zal zij naar de Scheepstraschool ging. Jammer genoeg had dat maar een jaar geduurd. Want ineens moesten ze alle twee naar een school in Groningen, speciaal voor joodse kinderen.

Voorzichtig tilt Saartje haar hoofd op en bekijkt de gezichten van de mensen om haar heen. De meesten hebben wezenloze blikken en staren strak voor zich uit.

Zouden ze allemaal met hun gedachten bij het kamp zijn, denkt Saartje. Is iedereen bezig met wat hen daar te wachten staat?

Langzaam stromen de ogen van Saartje vol. Tranen glijden over haar wangen en druppen op haar koffertje.

Waarom moet dit allemaal, vraagt ze zich af. Waarom hebben de Duitsers zo'n hekel aan ons?

Saartje weet hoe het in Duitsland is begonnen. Het ging slecht met dat land en Hitler gaf joodse mensen daar de schuld van. Eerst werden er leuzen op de ramen van hun winkels gekalkt: *Koop niet bij Joden*. Even later sloegen ze de etalages in. Ook staken ze de synagogen in brand. Daarna werden Joodse mannen opgepakt en naar kampen gestuurd.

En dat gebeurde in Nederland nu ook. Vier maanden geleden moesten vader en haar broer Jaap zich melden in kamp Westerbork. Nu was ze zelf aan de beurt.

Saartje veegt met haar mouw over haar natte wangen en kruipt nog dichter tegen haar moeder aan.

Hoe zou mam zich voelen, denkt ze. Is ze blij dat ze pappa en Jaap straks terug ziet? Of is ze net als zij heel bang, omdat ze niet weet hoe het verder gaat. Want waar komen ze in het kamp te wonen? Mogen ze samen met oma, tante Johanna en Loetje bij vader en Jaap in een huisje? Of is dat verboden?

De tram stopt.

“Hier moeten we overstappen,” hoort Saartje haar moeder zeggen.

Samen met oma en alle anderen moeten ze de tram verlaten. Buiten staan Duitsers. Ze wijzen welke kant iedereen op moet.

In een lange rij lopen de mensen naar het station van Groningen. Ook daar staan Duitse militairen. Ze hebben geweren in hun hand en houden iedereen in de gaten.

Zijn ze bang zijn dat we wegrennen, vraagt Saartje zich af. En gaan ze dan schieten? Een koude rilling glijdt over haar rug. Ze zou niet eens het lef hebben.

Op het perron moeten ze zich in groepen opstellen. Saartje grijpt de hand van haar moeder. Ze wil bij haar familie blijven.

Een Duitse soldaat houdt hen tegen. Hij wijst waar iedereen moet gaan staan. Loetje en tante Johanna worden meegenomen. Oma, moeder en zij blijven staan. Saartje hoort tante Johanna tegen de militair zeggen dat ze bij haar familie wil blijven. De soldaat schudt zijn hoofd en geeft haar een duw met zijn geweer. Loetje draait zich om en kijkt Saartje aan. Ze ziet hoe bang haar neef is.

“Dit is alleen voor in de trein,” fluistert moeder. “Straks komen we wel weer bij elkaar.”

De Duitsers trekken de deuren van de trein open. Iedereen wordt in de wagons geduwd. Er komen steeds meer mensen bij. Saartje heeft het gevoel dat ze plat wordt gedrukt. Ze klemt haar koffertje tegen zich aan en houdt zich krampachtig vast aan de jas van haar moeder. Het lukt haar om zich tussen oma en moeder in te wringen.

“Goed zo,” hoort ze oma zeggen. “Dicht bij ons blijven.”

Saartje merkt aan oma's stem dat ze ook bang is. Net als iedereen die om haar heen staat.

De deuren worden dichtgeschoven. De trein komt in beweging.

Saartje voelt de hand van haar moeder. Lief strijkt ze over haar haren.

“Het is niet ver van Groningen naar Hooghalen,” zegt ze zacht. “Hooguit drie kwartier.”

De trein begint steeds sneller te rijden. In een vast ritme wiegen de mensen tegen elkaar aan.

Saartje krijgt het warm en kijkt omhoog. Oma en haar moeder hebben hun ogen gesloten. Het lijkt alsof de trein iedereen in slaap probeert te sussen.

Saartje trekt haar moeder aan haar arm.

“Wat is er, lieverd?”

Saartje gaat op haar tenen staan. “Mam, ben je ook bang?” fluistert ze.

Haar moeder knikt. “Ja,” antwoordt ze. “Maar ik hoop dat we papa en Jaap straks terugzien.”

“Ik ook,” zegt Saartje zacht.

In kamp Westerbork zag Saartje haar vader en Jaap echter niet terug. Die waren met de eerste transporten vanuit Westerbork naar Auschwitz vervoerd.

Vier dagen na hun aankomst werden Saartje, haar moeder, oma, tante Johanna en Loetje met meer dan 700 anderen op de trein naar Auschwitz gezet. Niemand van Saartjes familie keerde terug.